

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут психології та педагогіки РДГУ
Кафедра загальної психології та психодіагностики
Кафедра вікової та педагогічної психології
Кафедра практичної психології та психотерапії**

Актуальні питання психологічної науки

**Альманах студентського наукового
товариства**

Випуск 12

Рівне - 2018

ББК 88

А 43

УДК 159.9

Актуальні питання психологічної науки: Альманах студентського наукового товариства. – Випуск 12. – Рівне: РДГУ, 2018. – 166 с.

Головний редактор:

Ямницький В.М. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ.

Редакційна колегія:

Павелків Р.В. – доктор психологічних наук, професор, академік АВШ, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології, директор Інституту психології та педагогіки РДГУ, перший проректор РДГУ;

Воробійов А.М. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Павелків В.Р. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету РДГУ

Литвиненко С.А. – доктор педагогічних наук, професор кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ;

Безлюдна В.І. - кандидат педагогічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Главінська О.Д. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Корчакова Н.В. – кандидат психологічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Рудь Г.В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ;

Романюк В.Л. – кандидат біологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Созонюк О.С. - кандидат психологічних наук, доцент кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ.

Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ (протокол № 5 від 31 травня 2018 р.)

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

Зміст

Зміст	3
Вступ	6
Альтмарк А. Психологічний аналіз особистісного та професійного зростання майбутніх психологів.....	7
Бакун К. Розвиток соціального інтелекту як чинник успішної адаптації особистості.....	9
Бенещук А. Особливості формування інтелектуальної готовності старших дошкільників до навчання у школі	11
Берестень Т. Експериментальне дослідження впливу середовища на формування поведінки девіантного підлітка	13
Бігун Л. Дослідження мотивації навчальної діяльності молодших школярів.....	15
Бунечко Ю. Вплив рівня домагань на прагнення особистості до самоактуалізації	16
Бутенко С. Значення духовності в розвитку особистості.....	18
Войчук А. Психологія мотивації до навчання учнів	21
Волович М. Образ ефективного лідера у соціальній психології	22
Воробей І. Психологічні особливості формування стресостійкості як фактора успішної учбової діяльності студентів-психологів	24
Гандзюк К. Соціально-психологічні чинники становлення статевої ролі ідентифікації підлітків	26
Главінська Е. Соціально-психологічна адаптація студентів-першокурсників як механізм соціалізації	30
Горбова А. Зміст поняття «життєва перспектива».....	32
Гордійчук О. Причини виникнення професійного вигорання у медичних працівників	34
Іваник С. Особливості прояву агресивності у студентської молоді	38
Ісічук О. Ціннісні орієнтації як складова спрямованості особистості: історіографія проблеми	40
Карпик О. Психологічні детермінанти виникнення конфліктів старшокласників з педагогами.....	43
Коноплицька Ю. Особливості розвитку емоційного інтелекту у підлітковому віці.....	45
Корчакова В. Соціально- відповідальний маркетинг як інструмент психологічного впливу на споживача	47
Кузьмич Г. Психологічні особливості проявів булінгу	50
Лавренчук К. Основні причини виникнення тривожності у молодшому шкільному віці.....	52

Лавренко В. Розвиток пізнавальних процесів у період дошкільного дитинства	54
Левчук А. Смесложиттєві орієнтації як чинник професійного становлення майбутніх психологів	55
Левчук Л. Психологічні особливості визначення готовності дитини до навчання у школі.....	57
Лехкобит В. Динаміка формування рефлексії у майбутніх психологів під час професійної підготовки.....	60
Лехкобит М. Інтернет-залежність підлітків як актуальна проблема сьогодення	62
Лисюк І. Психологічний зміст поняття «самоусвідомлення особистості».....	64
Ліщук І. Психологічні особливості особистісної рефлексії студентів-психологів.....	66
Лоза С. Саногенне мислення та психічне здоров'я особистості.....	68
Лозицька К. Психологічні особливості самоактуалізації студентської молоді	70
Максимчук В. Психологічні особливості вияву лідерських якостей у студентів-психологів	73
Мартинюк А. Емоційний стан старшокласників перед ЗНО.....	75
Марчук М. Психологічні особливості девіантних проявів у ціннісному вимірі особистості	77
Матухно Є. Методи проєктивної психології: можливості та перспективи	80
Мельник І. Вплив емоційних станів тривоги та страху на особистість	83
Мирончук Д. Вплив стилю сімейного виховання на міжособистісні стосунки підлітків	85
Мислінчук Ю. Дослідження соціально-психологічних особливостей здатності особистості до емпатії.....	88
Михайлова І. Вплив мікросоціуму на формування самооцінки.....	91
Намлієва Г. Особливості особистісних змін військовослужбовців внаслідок участі в АТО	94
Недільська А. Формування психологічної готовності майбутніх педагогів до професійної діяльності	97
Нетреба С. Теоретичний аналіз соціально-психологічної адаптації особистості	100
Нечидюк М. Особливості застосування арт-засобів в системі розвитку емоційного інтелекту	102
Одейчук І. Фізіологічні та психологічні симптоми стресу як загального адаптаційног осиндрому.....	104
Олійник К. Психологічні особливості впливу емоційного вигорання на професійну діяльність в дорослому віці	106

Онисковець Б. Мотиваційні чинники перфекціонізму сучасної студентської молоді	108
Остапенко М. Дослідження типів темпераменту у сучасних студентів	110
Першко О. Екологічні цінності як чинник особистісного ставлення підлітків.....	113
Погулясва М. Психолого-педагогічні чинники розвитку творчого потенціалу особистості студента у процесі навчання у ВНЗ	115
Похильчук А. Психологічні особливості самооцінки чоловіків та жінок	117
Прокопович І. Психофізіологічні складові творчого потенціалу особистості.....	119
Работій М. Модель розвитку позитивної «Я-концепції» майбутніх практичних психологів	121
Рєбій І. Експериментальне дослідження взаємозв'язку особистісної рефлексії та креативності	124
Речун Н. Психологічні чинники конфліктної поведінки у юнаків	126
Рудь О. Взаємозв'язок рівня емоційного інтелекту із допінг-стратегіями особистості.....	129
Савгира В. Особливості ставлення дітей старшого дошкільного віку до батьківських вимог і заборон	131
Сардарян М. Психологічні особливості творчої особистості.....	134
Свінтозельська К. Особливості впливу Я-концепції на професійне самовизначення старшокласників	137
Солодка В. Експериментальне дослідження проблеми саморегуляції як важливої функції психіки людини	139
Строїнська Д. Психологічні особливості кропінь-стратегій особистості	141
Сукнацька А. Самотність і особливості її переживання в юнацькому віці ...	144
Товстун Р. Заздрість як соціально-психологічний феномен	147
Хомік Т. Психологічний аналіз проблеми стресостійкості студентів у сучасній психологічній науці.....	149
Чебан Д. Мотиви, які сприяють успішному навчанню студентів.....	151
Чмелюк Т. Формування та розвиток моральних якостей дошкільників засобами казкотерапії	152
Шахрайчук І. Психологічні основи формування структури цінностей сучасної молоді	154
Широких А. Роль самоідентифікації у життєвому проектуванні особистості.....	157
Якимчук М. Комунікативна креативність як компонент самопізнання індивіда	158
Марценюк А. Психологічні особливості ставлення до сексу в особистості у періоді ранньої дорослості	161

Романюк В. Функціональні резерви організму та здоров'я людини..... 165

2. Зеленко О. О. Соціально-відповідальний маркетинг як невід’ємна складова соціальної відповідальності бізнесу / О. О. Зеленко // Економічний простір. – 2008. – № 19.
3. Мэйнуоринг С. Преимущества социально ответственного маркетинга С. Мэйнуоринг // Время действовать. Как сделать мир лучше, используя силу социальных медиа. – М.: Изд-во «Манн, Иванов и Фербер», 2012. – 384 с.
4. Мостенська Т. Г. Соціально-відповідальний маркетинг підприємств у забезпеченні продовольчої безпеки / Т. Г. Мостенська: автореф. канд. дис. ... економ. наук: спец. 08.00.04. – Тернопіль, 2017. – 24 с.
5. Шегда М. В. Соціальні відповідальність підприємства як конкурентна перевага М. В. Шегда // Науковий вісник Поділля. – 2015. – 3(3). – 122-126 с.

УДК 316.613.434

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВІВ БУЛІНГУ

Кузьмич Галини, здобувач вищої освіти, РДГУ

Керівник: Ставицька О.Г. кандидат психологічних наук, доцент

Протягом багатьох років досліджується проблема насильства і агресії. Масштаб цих явищ не перестає дивувати. На проблему насильства серед учнів все частіше звертають увагу вчителя в школі. Ця жорсткість приймає різний характер і схожа з такими проблемами, як «дідівщина» в армії. У нас «дідівщину» в школі називають цькуванням. У США цього явища дано визначення булінг.

Булінг - це тривале фізичне або психічне насильство з боку індивіда або групи щодо індивіда, яка здатна захистити себе в даній ситуації. Це форма жорстокого поводження, коли фізично або психічно сильний індивід або група таких отримує задоволення, завдаючи біль або насміхаючись, домагаючись покірності і поступок, заволодіваючи майном слабшого. Постраждалі схильні відчувати сором і невпевненість в собі, але вважають за краще не повідомляти про знущання і приниження.

Мотивацією до булінгу можуть виступати почуття неприязні, нейтралізація суперника, відновлення справедливості, боротьба за владу, підпорядкування лідеру, заздрість, самоствердження, помста, і навіть задоволення садистських потреб окремих особистостей.

Існують основні типи булінгу: непрямий – соціальна агресія; фізичний – агресія з фізичним насильством; поведінковий – переслідувач змушує жертву перенести образливі і принижують для неї почуття власної гідності; вербальний – плітки, інтриги, вимагання, шантаж; можливі

бойкоти жертві, різні «капости» (викрадення зошитів з домашньою роботою), приниження непристойними словами, обзивання, кличками; кібербулінг – новий вид булінгу, жертва отримує образи на власну електронну адресу або через інші електронні пристрої[1, с.71].

Учні, а саме учасників булінгу, умовно можна поділити на дві групи: булі (агресори) та «жертви». Типові риси учнів, схильних ставати булі: вони відчувають сильну потребу панувати і підпорядковувати собі інших учнів, домагаючись таким шляхом своїх цілей; імпульсивні і легко приходять в лют; вони часто зухвало і агресивно поведуться по відношенню до дорослих, включаючи батьків і вчителів; не відчувають співчуття до своїх жертв; якщо це хлопчики, вони зазвичай фізично сильніше інших хлопчиків.

Типові жертви булінг також мають свої характерні риси: вони полохливі, чутливі, замкнуті і сором'язливі; часто тривожні, невпевнені в собі, нещасні і мають низьку самоповагу; схильні до депресії і частіше за своїх ровесників думають про самогубство; часто не мають жодного близького друга і успішніше спілкуються з дорослими, ніж з однолітками; якщо це хлопчики, вони можуть бути фізично слабше своїх ровесників[2, с.26].

Найгірше в булінгу - його вплив на тих дітей, які в ньому активно не беруть участь, на свідків. Булінг провокує негативні риси людей, виникає негативна психодинаміка. Пояснюється ця обставина наступним: 1) булінг заразний; 2) у ньому підліток виявляє себе, вимушеним вибирати між силою і слабкістю (жертви часто виглядають смішно і жалюгідно), не дуже хочеться асоціюватися зі слабкими; 3) він швидко призводить до того, що підліток більше не відчуває особисту відповідальність, булінг провокує просто робити, як всі; 4) страждання жертв повторюється знову і знову, і учасник зауважує, що почуття жалю раз від разу притуплюється[3, с.62].

У шкільній ситуації булінгу основна маса дітей – спостерігачі. І вони також потребують серйозної допомоги для осмислення отриманого досвіду. Очевидці булінгу часто відчувають страх в школі, а також почуття, характерне для травмованих – безпорадність перед обличчям насильства. Навіть якщо воно спрямоване не на них безпосередньо.

Отже, шкільний булінг за своєю природою є складним соціально-психологічним явищем. Булінг сприймається як специфічна соціальна ситуація, яка виникає в групі та заснована на порушеннях у соціальних стосунках, яка передбачає специфічну групову динаміку. Саме тому ця тема повинна досліджуватися більш детально, аби мати більше ефективних способів подолати це явище.

Список використаних джерел

1. Савельєв Ю.Б. Виключення та насильство: чи існує булінг в українській школі / Ю.Б. Савельєв // Наукові записки

- Національного університету "Києво-Могилянська Академія" / Національний університет "Києво-Могилянська Академія". – 2009. – С. 71.
2. Лэйн Д. А. Школьная травля (буллинг) – [Електронний ресурс] / Дэвид А. Лейн // Детская и подростковая психотерапия / [под ред. Д. Лейна и Э. Миллера]. – СПб. : Питер, 2001. – С. 26.
  3. Каюда Г.П. Жорстока поведінка з неповнолітніми: ідентифікація і оцінка психологічних наслідків: Методичний посібник / Г.П. Каюда, З.В. Луковцева, С.Ю. Гаямова. - М. : Компанія Супутник +, 2007. - 62 с.

УДК 159.942-053.5

ОСНОВНІ ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТРИВОЖНОСТІ У МОЛОДШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

Лавренчук Катерина, здобувач вищої освіти, РДГУ

Керівник: Хунавцева Н.О., кандидат психологічних наук, доцент

Молодший шкільний вік – це той період життя дитини, коли вона потрапляє у невідоме для неї соціальне середовище з новими вимогами, які не співпадають з її потребами. Усе це породжує у неї негативні емоційні стани, адже це те, до чого вона не звикла і те, чого вона ще не бачила та не відчувала. Коли батьки та вчителі знають про причини виникнення тривожності, то вони можуть вчасно допомогти дитині у становленні себе як гармонійної та всебічно розвиненої особистості в новому оточенні.

Щодо розгляду тривожності у молодшому шкільному віці можна виокремити праці таких науковців як: Г. С. Абрамова, Г. Г. Аракелов, І. В. Дубровіна, Н. С. Лисенко, Р. В. Овчарова, Н. Б. Пасинкова, А. М. Прихожан, Є. І. Рогов, Є. К. Шотт, І. Д. Андреева, Л. І. Божович, Л. С. Виготський, П. Я. Гальперін, А. В. Запорожець, С. Д. Максименко, Д. І. Фельдштейн та ін.

У вітчизняній психології тривожність диференціюється на два основних види: особистісна і ситуативна. Особистісна тривожність - це готовність (установка) людини до переживання страху і хвилювань з приводу широкого кола суб'єктивно значущих явищ. Особистісна тривожність являє собою базову рису особистості, яка формується і закріплюється в ранньому дитинстві.

Ситуативна тривожність - це показник інтенсивності переживань, які виникають по відношенню до типових подій. Вона може проявлятися у різних людей в самих різних ситуаціях, причому в одних вона виступає чітко, а в інших не проявляється зовсім. [4, с. 97].

Наукове видання

**Актуальні питання психологічної науки.
Альманах студентського наукового товариства**

Випуск 12

Наукове редагування – доц. Романюк В.Л.
Відповідальний за випуск – проф. Воробйов А.М.

Підписано до друку 1.06.2018 р.
Формат 60x80/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman
Умовн. друк арк. 13,8. Тираж 150 прим.

вул. С. Бандери, 12, м. Рівне
Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету